

9. august 2013

UKA 2013/82

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Inuit inissianik pisortat najugaqarfiutaani attartortuusut kisiannili inigisaminnit anisitaasimasut, allamik sarfalersukkamik, imermut aqquteqartumik aammalu kiassarneqartumik inissaqartinneqartarnissaat taamatullu ilaqtariit meerartallit minnerpaamik iganisamat kissartuliornissamullu periarfissaqartinneqartarnissaat pillugu inatsisitigut illersugaalernissaat siunertaralugu, UPA 14-mut malittarisassiornissamik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortaq Juliane Henningsen, Inuit Ataqatigiit)

Tunngavilersuut

Inissianik¹ attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat § 76, imm. 3 naapertorlugu, Naalakkersuisut² pisussaaffilerneqarsimapput Namminersornerullutik Oqartussat³ kommunillu inissiaataanit attartortitsiunnaarneq pillugit maleruagassiussallutik. Maleruagassat inatsimmik tunngavilerneqarsimasut ullumikkut, Illuutinik najugaqarfissatut attartortitsisarneq pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 12. 23. april 2008-meersumit aalajangersarneqarput. Nalunaarummi pineqartumi inissiigallartarnermut tunngassuteqartunik aalajangersagaqanngilaq.

Siusinnerusukkut Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu inissiaataanit attartortitsinerit atorunnaarsinneqarnissaat pillugit Nalunaarummik peqartoqarsimavoq⁴. Taanna 1. februar 2002-mi atorunnaarsinneqarsimavoq. Peqqussut pineqartoq tunngavigalugu pisortat inissiaataanik ingerlatsisuusut pisussaaffilerneqarsimapput inigisassamik allamik neqerooruteqarnissamik, tamanna politiit anisitsinerminnut tunngatillugu piumasaqaatigisimappassuk. Peqqussummi aammattaq piumasaqaateqartoqarsimavoq, taartaasumik inissiissoqassatillugu inissiap kiassarsimallunilu eqqiluisaarnissaq eqqarsaatigalugu periarfissagissaartuunissaa.

Ulloq manna tikillugu nunatsinni inissianit anisitaasimasut pillugit allamik tunineqarnissaanik maleruagassaqartoqanngilaq. Tassami eqqartuussisarnermut Kalaallit Nunaannut⁵ inatsimmi allaqqasoqarmat, anisitsinerni naamassinnittuusartut – tamatumani pineqarlutik politiit – anisitsisoqarnissaanik unittitsisinnaasut, anisinneqartussaq imaluunniit illoqatigiit angerlarsimaffissaaruttussangussappata, aammalu taamaasiussalluni pissutsit naleqquttutut nalilerneqarsinnaassimangippata.

Ulluinnarni politiit tamanna maleruagassaq tamatigut atortarsimavaat. INI A/S-ip aamma tamatuma nassatarisaanik anisinneqartut inigigallagassaanik tunisarpai. Neqeroorut tamanna minnerpaamik

¹ Inissianik attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut Peqqussutaat nr. 2, 12. maj 2005-meersoq.

² Massakkut: Naalakkersuisut

³ Massakkut: Namminersorluluk Oqartussat

⁴ Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu inissiaataanit attartortittakkanit anisitsisarneq pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 60, 29. december 1994-imeersoq.

⁵ § 633, imm. 3.

ilaqutariit immikkut ineeraqarnissamik nassataqartarpoq aammalu imermik kuuinnartumik imeqartuusimassalluni. Inissiat taamatut inigigallagassatut innersuussutigineqartartut, tassaa-gajuttarput inissat aserfallassimanerpaat ajornerpaallu. Ilaat imak ajortigisimasarlutik, inuinnarnit attartorumaneerussimanertik pissutigalugu inuerussimasarlutik⁶.

Maleruagassat massakkutut itsillugit pisortat inissiaataani attartortut eqqartuussisutigut iller-sugaanngillat, inissiamit attartugarisimasaminnit anisitaassagaluarpata, soorlu akiligassaqaler-simanertik imaluunniit najugaqartunut allanut akornusersuisimanertik pissutigalugu. Tamatuma saniatigut maleruagassaarunnikuuvoq taartaasumik inissamik tunisinermi qanoq taassumap pitsaatiginissaanik naqissusiissunik.

FN-ip aningaasaqarnikkut, isumaginninnikkut aammalu kultoorikkut aalajangersagai naapertorlugit, innuttaasoq kinaagaluartoq⁷ pisinnaatitaaffeqarpoq naammaginnartumik ineqartinneqarnissamik, taamatullu FN-p meeqqat pisinnaatitaaffinik aalajangersagaani allaqqasoqarluni, meeqqat naammaginnartumik peroriartornerminni atugassaqartinneqartassasut.⁸

Taamaattumik inatsisitigut innarlerneqannginnissaq tunngavigalugu isumaqarpunga, peqqussu-siornikkut qulakkeerneqartariaqartoq pisortat sinnerlugit attartortitsisartut tamatigut inissamik allamik tunisisarnissamik pisussaaffeqartut, taamaassilluni inissamik tunineqartussat minner-paaffiliilluni pitsaassulimmik tunineqartarnissaat naqissuserneqarluni, tamatumani ilaassallutik sarfaq, imeq aammalu imeq kissartoq. Ilaqutariit meerartallit eqqarsaatigalugit taakkua nerisassanut kissaassutinik nerisassiornissaq siunertaralugu ilaqartinneqartariaqarput.

”Kalaallit Nunaani angerlarsimaffeqanngitsut” pillugit nalunaarusiami saqqummiunneqarpoq 2010-mili Kalaallit Nunaanni tamarmi inuit aalajangersimasumik najugaqanngitsut 600-t missinginik amerlassuseqartut. Taakku saniatigut inuit 250-it missingi 2012-imi allanut inissinneqarput. Aamma aalajangersimasumik najugaqartutut nalunaarsorsimagaluarlutik ineqanngitsaqarnera qularnaateqanngilaq. Tamakku kisitsisinut qulaani taaneqartunut ilanngunneqassapput.

Inuiaqatigiit suulluunniit uuttortarneqartarput qanoq sanngiinnerpaartarisaminnik pinnittarnertik aallaavigalugu. Matumuunalu siunnersuutigivara, Naalakkersuisut pisussaaffilerneqassasut, pisortat inissiaataanit anisitaasimasut pillugit inissamik maleruagassiornikkut tunineqartalernissaanik pisussaaffilerneqassasut.

⁶ Paasissutissat ilaatigut ”Kalaallit Nunaanni Angerlarsimaffeqanngitsut”-nit, Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Pisortaqarfimmit, november 2008, kiisalu Naalakkersuisut 24. januar 2011-mi §37 tunngavigalugu inissaqanngitsut pillugit apeqquteqaammut akissutigisaanit takuneqarsinnaapput.

⁷ Immikkortoq 11

⁸ Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit aalajangersakkani art. 27, imm. 1-3 imaappoq:

1. *.Naalagaaffiit peqataasut akuersissutigivaat, meeqqat tamarmik pisinnaatitaaffeqartut, qularnaatsumik timikkut, tarnikkut, anersaakkut, ileqqorissaarnikkut isumaginninnikkullu isumannaatsumik peroriartorfeqarnissamat.*
2. *.Angajoqqaajusut allalluunniit meeqqamut akisussaassuseqartut annertunerpaamik akisussaaffigivaat, pisinnaasatik tamaasa naapertorlugit meeqqap ineriartornerani ajunnginnerpaamik isumannaannerpaamillu atugaqartissallugu.*

.Naalagaaffiit atsiogataasut naalagaaffimmi pissutsit atuuttut tunngavigalugi aammalu aningaasarsiornikkut allatigullu pisinnaasat tamaasa tunngavigalugit, qularnaarniassallugu meeqqat isumannaatsumik peroriartorsinnaanissaat, tamatumani lu naalagaaffiup pisussaaffigaa pisariaqarfiatigut ikiorsiissalluni qularnaassallugulu ilumut tamanna meeqqamut atuutitinneqarnerisat, pisariaqarfiatigut arlaatigut ikiorsiissalluni tapersiinnissamullu pilersaarusiissalluni, ingammik nerisaqarnissap, atisasaqarnissap inissaqartinneqarnissallu tungaasigut.

Aningaasatigut allaffissornikkullu pisortanut malitsigisassaa

Naatsorsuutigineqartariaqassaaq peqqussummik siunnersuusiornissamut ukiumoortumik sulinerup sisamarterutaanit nalinganik akisunerunavianngitsoq. Taamaattumillu pisorta qarfirmut aningaasaliissutaasartut qaffanneqarnerannik tamanna nassataqartariaqanngitsoq.

Namminersorlutik inuussutissarsiuteqartunut aningaasatigut allaffissornikkullu malitsigisassaa

Siunnersuut tunngavigalugu namminersorlutik inuussutissarsiuteqartunut aningaasarsiornikkut allaffissornikkullu siunnersuut manna nassataqarnavianngitsoq.

Innuttaasunut aningaasarsiornikkut allaffissornikkullu kingunerisassai

Innuttaasunut aningaasarsiornikkut allaffissornikkullu siunnersuut nassataqarnavianngitsoq.

INI A/S-ip inissiaminnit anisitaasimasunut aningaasartuutigisartagai annertusissammata tamanna najugaqartunut allanut, taakkua inissiani ineqarnerminnut akiliutigisartagaannut sunniuteqalaarsinnaassaaq.

Inissamik allamik tunisigallattarnissanut tunngatillugu aningaasartuutaasartussat siunnersuut taamatut isikkoqartillugu annertugisassaannavianngitsoq, tassami INI-p taarsiullugut inisseeqqittarfiini ikittuinnaat (ilisimatinneqarnera 20-t inorlugit amerlassuseqartut) sarfaqarlutillu imeqarmata, taamatullu kiassagaallutillu qalatsiveqarmata.